

Ο πόλεμος αλλάζει και τους δημοσιονομικούς κανόνες

Η κρίση της πανδημίας και η δραματική κρίση του πολέμου στην Ουκρανία αναμένεται να οδηγήσουν σε πιο συνεκτική Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωζώνη

5 Μαρτίου 2022 | 12:01

[Χαρδούβελης Γκίκας](#)

Σε σχέση με το σοκ της πανδημίας, το σοκ του πολέμου στην Ουκρανία εκτιμώ ότι θα έχει μεγαλύτερη και πιο μακροχρόνια επίδραση στη δημοσιονομική πολιτική των ευρωπαϊκών χωρών. Θα οδηγήσει σε περισσότερο ριζοσπαστικές στρατηγικές οικονομικές επιλογές και σε πιο συμπαγή οικονομική ένωση στην ΕΕ.

Οι άμεσες οικονομικές επιπτώσεις του πολέμου στην οικονομία της Ευρώπης δεν φαίνονται προς το παρόν τόσο μεγάλες όσο αυτές της πανδημίας. Όμως, η ανησυχία και η κλιμακούμενη αβεβαιότητα που προκαλούν η αυθαίρετη και επιθετική συμπεριφορά απολυταρχικών καθεστώτων πιστεύω ότι θα προκαλέσουν πιο ριζοσπαστικές και μεγαλύτερης εμβέλειας οικονομικές αποφάσεις των ευρωπαϊκών χωρών.

Η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία απειλεί βίαια το αίσθημα ασφάλειας και ευημερίας των ευρωπαίων πολιτών και γι' αυτό αφύπνισε και ένωσε τους Ευρωπαίους σε μια κοινή υπεράσπιση των δημοκρατικών θεσμών και ελευθεριών. Συγχρόνως, τόνωσε τη γενικότερη ανάγκη ετοιμότητας και άμυνας απέναντι σε απολυταρχικά καθεστώτα, γεγονός που οδηγεί σε αποφάσεις αύξησης των αμυντικών δαπανών σε χώρες όπως η Ελλάδα ή η Γερμανία. Παράλληλα, σηματοδότησε και μια πιεστική ανάγκη για επιτάχυνση της μεσο-μακροπρόθεσμης μεταρρυθμιστικής ατζέντας της ΕΕ με επενδύσεις στην ψηφιακή οικονομία, την έρευνα και τεχνολογία, και την ενεργειακή αποτελεσματικότητα.

Πριν από την έκρηξη του πολέμου είχε ήδη ξεκινήσει ευρεία συζήτηση για την αναμόρφωση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ). Η πανδημία ανέδειξε τη χρησιμότητα του εργαλείου της αντικυκλικής δημοσιονομικής πολιτικής και την αναγκαιότητα μιας κεντρικής ευρωπαϊκής δημοσιονομικής διαχείρισης που να περιλαμβάνει και άντληση χρηματοδότησης από την αγορά σε επίπεδο ΕΕ/έκδοση κοινού χρέους, τουλάχιστον για συγκεκριμένες ανάγκες. Οδήγησε και σε προσωρινή αναστολή των περιοριστικών κανόνων του ΣΣΑ.

Στη μετέπειτα συζήτηση για την αναμόρφωση του Συμφώνου και πριν από την έκρηξη του πολέμου, φαίνεται να επικρατεί ως κεντρικός δημοσιονομικός κανόνας ο περιορισμός στον ρυθμό αύξησης των δημοσίων δαπανών, με δευτερεύοντα βοηθητικό ρόλο το ύψος του διαρθρωτικού δημοσιονομικού ελλείμματος, ενώ εμφανίστηκαν τρεις σχολές σκέψης:

(1) Οι χώρες που επιθυμούν σχεδόν ολική επιστροφή στους προ πανδημίας αυστηρούς δημοσιονομικούς κανόνες του 2019,

(2) οι χώρες που είδαν την πανδημία ως ευκαιρία για μια ριζική αλλαγή του Συμφώνου ώστε να γίνει πιο ευέλικτο, και

(3) οι χώρες που υποστηρίζουν μια μέση λύση, δηλαδή την προσαρμογή των δημοσιονομικών κανόνων εντός του τρέχοντος πλαισίου.

Ο πόλεμος σήμερα γέρνει την πλάστιγγα προς τα επιχειρήματα των χωρών που επιθυμούν σημαντικές αλλαγές στο Σύμφωνο Ανάπτυξης και Σταθερότητας. Για παράδειγμα, οι αμυντικές δαπάνες ή οι δαπάνες για ψηφιακές και περιβαλλοντικές επενδύσεις πιθανόν να συμφωνηθεί από όλες τις χώρες να μην προσμετρώνται στον ορισμό των δημοσιονομικών δαπανών. Κάτι τέτοιο δύσκολα θα γινόταν αποδεκτό πριν από την πρόσφατη απόφαση της Γερμανίας να αυξήσει τις δικές της στρατιωτικές δαπάνες.

Η Ευρώπη λειτουργεί βάσει της συναίνεσης και οι μεγάλες αλλαγές στην αρχιτεκτονική της πραγματοποιούνται έπειτα από περιόδους κρίσεων. Η κρίση της πανδημίας και η δραματική κρίση του πολέμου στην Ουκρανία αναμένεται να οδηγήσουν σε πιο συνεκτική Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωζώνη. Οι Ευρωπαίοι θα αρχίσουν να βλέπουν το Σύμφωνο Σταθερότητας, όχι πλέον ως ένα δίλημμα μεταξύ κανόνων έναντι διακριτικής ευχέρειας στην άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής, αλλά περισσότερο ως αλληλοσυμπληρούμενο συνδυασμό κανόνων και διακριτικής ευχέρειας, εντός ενός ορθού πλαισίου διακυβέρνησης.

Ο Γκίκας Χαρδούβελης είναι Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εθνικής Τράπεζας και καθηγητής στο Τμήμα Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς.